

1526-1740



HABSBURKOVÉ

ZEMĚ KORUNY ČESKÉ VE STŘEDOEVROPSKÉ MONARCHII

VÁCLAV BŮŽEK

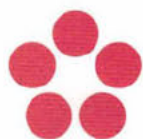
ROSTISLAV SMÍŠEK

(eds.)



NAKLADATELSTVÍ LIDOVÉ NOVINY

Kniha vychází v rámci výzkumného centra Habsburkové v dějinách českých zemí raného novověku, jehož řešitelem je Historický ústav Filozofické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.



Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Lektorovaly: doc. PhDr. Ivana Ebelová, CSc., doc. PhDr. Michaela Hrubá, Ph.D.

© Beatrix Bastl, Simona Binková, Lenka Bobková, Václav Bůžek, Ivo Cerman, Iveta Coufalová, Tomáš Černušák, Ivana Čornejová, Jiří David, Jaroslav Dibelka, Petr Fidler, Markus Gerstmeier, Jaroslava Hausenblasová, Mark Hengerer, Mlada Holá, Jiří Hrbek, Josef Hrdlička, Ondřej Jakubec, Pavel Král, Markéta Křížová, Jiří Kubeš, Václav Ledvinka, Pavel Marek, Eduard Maur, Jiří Mikulec, Géza Pálffy, Radmila Prchal Pavlíčková, Friedrich Polleross, Kateřina Pražáková, Jitka Rauchová, Peter Rauscher, Anton Schindling, Rostislav Smíšek, Vladimír Urbánek, Irena Veselá, Vít Vlnas, Petra Vokáčová, Margarete Wagner, Miroslav Žitný 2017

Cover © Vladimír Vimr, 2017

Typo © Bohuna Broumová, 2017

Maps © Jaroslav Synek, 2017

Všechna práva vyhrazena

All rights reserved

ISBN 978-80-7422-572-7

III.

Sourozenci a manželky habsburských vládců



Marie Anna Španělská – první manželka Ferdinanda III.

Marie Anna Španělská byla první manželkou a sestřenicí Ferdinanda III. a dcerou španělského krále Filipa III., jemuž se narodila v manželství s arcikněžnou Markétou Rakouskou.¹⁴⁸ Španělsko bylo v 16. století světovou koloniální velmocí a činilo si nároky na rozhodující mocenské postavení v Evropě. Příslušníci ostatních panovnických dynastií tudíž projevovali o manželství se členy španělského královského rodu velký zájem, ještě posilovaný skutečností, že se španělským králům v každé další generaci rodilo méně mužských potomků – proto se začínala rýsovat šance na získání obrovského španělského dědictví. Již Filip II. uzavřel prestižní sňatky, mimo jiné s dcerou francouzského krále Alžbětou z Valois nebo Annou Rakouskou, jež byla dcerou Maxmiliána II. I jeho syn Filip III. hledal vhodné mužské protějšky pro obě své dcery. Starší Anna Marie Mauricie se provdala do francouzského královského rodu. Stala se nevěstou Ludvíka XIII. a matkou Ludvíka XIV. Když ztroskotala jednání o manželství druhé dcery Marie Anny s dědicem anglického trůnu Karlem, uzavřela sňatek s Ferdinandem III. Z hlediska španělských zájmů měla za úkol udržovat rakouské Habsburky v jejich dosavadní

Podobizna Marie Anny Španělské, první ženy Ferdinanda III., s budoucím českým a uherským králem Ferdinandem IV. od neznámého autora.



vstřícné politice vůči vládcům na Pyrenejském poloostrově. To však naráželo na odpor zvláště protestantských stavů v Římsko-německé říši, neboť Španělsko se nacházelo v dlouhodobé válce s Republikou spojených nizozemských provincií a císařská podpora španělských zájmů vtáhla do třicetileté války Francii. Rakouští Habsburkové však sázeli na finanční a vojenskou pomoc svých španělských příbuzných. Ke Španělsku byli vázáni Oñatovou smlouvou a doufali, že se jim podaří dojednat svatbu mezi Marií Terezou, dcerou Filipa IV., pravděpodobnou dědičkou španělské koruny, a Ferdinandem IV., který byl synem Ferdinanda III. a Marie Anny Španělské. Filip IV. však potřeboval svou dceru jako nátlakový prostředek při uzavírání míru ve válce mezi Španělskem a Francií, proto se původně zamýšlený sňatek nepodařilo uskutečnit.

V den svých sedmnáctých narozenin, 13. července 1625, obdržel Ferdinand III. darem portrét své budoucí manželky Marie Anny Španělské. V souvislosti s blížícím se uzavřením dynasticky výhodného manželství se španělskou infantkou byl korunován uherským králem.¹⁴⁹ Od této korunovace v roce 1625, jež byla Ferdinandovou první, se na císařském dvoře očekávalo, že se nevěsta v brzké době vypraví na cestu. Marie Anna však přijela do Janova teprve roku 1630, do Vídně dorazila se zpožděním počátkem roku následujícího. Ferdinand III. na ni trpělivě čekal, psal jí milostné básně a několikrát veřejně projevil radost z blížícího se příjezdu nevěsty.¹⁵⁰ První neoficiální setkání proběhlo k oboustranné spokojenosti, proto 26. února 1631 započalo velmi šťastné patnáctileté manželství. Nový pár, který byl již oddán per procuram, ho zahájil společným vjezdem do Vídně



Alegorický obraz Ferdinanda III. a jeho první ženy Marie Anny Španělské jako císaře a císařovny Římsko-německé říši, kteří hodlali tomuto územnímu celku přinést mír a ukončit třicetiletou válku, jak naznačuje alegorická ženská postava Míru vpravo nebo mírové ratolesti nad podobiznami. Další dvě ženské figury – Spravedlnost a Síla, tedy dvě ze čtyř kardinálních ctností, pravděpodobně představují způsob vlády císařského páru nad tímto teritoriem. V mědirytu tuto alegorii provedl německý rytec, tiskař a vydavatel Peter Isselburg.

a několikátýdenní svatební slavností, na jejímž uspořádání se zásadně podílel Ferdinandův strýc Leopold Pasovský se svou manželkou Klaudií Medicejskou.¹⁵¹ S Marií Annou přicestoval do Vídně vedle početného španělského dvora i kapucín Diego Quiroga, vlivný španělský diplomat. Zájmy Španělska získaly v metropoli na Dunaji silnou podporu, neboť je vedle španělského vyslance na vídeňském dvoře hájil také nemalý počet císařských dvořanů obdařených penzemi z Pyrenejského poloostrova. Zvláštní pozornost věnovala španělská frakce tomu, aby Ferdinand III. převzal velení císařské armády a nasazoval ji do bojů podle potřeb španělské strategie na západě Římsko-německé říše. K tomu mohlo dojít teprve roku 1634 po násilné smrti Albrechta z Valdštejna, k níž dal své svolení císař Ferdinand II. Ještě téhož roku porazil Ferdinand III. společně se španělskou armádou Švédy u Nördlingenu. Následně se obrátil zvláště proti Francii.¹⁵²

Když se Ferdinand III. stal roku 1637 vládnoucím císařem a Marie Anna byla v Řezné korunována císařovnou, došlo k proměně hierarchie jejich dvora. Vdova po Ferdinandovi II. Eleonora Gonzagová se přechodně stáhla z Vídně, později však souhlasila s přednostním postavením své nevlastní snachy a vytvořila si k dětem císařského páru velmi úzký vztah. Nejen vyslanec Benátek viděl v Marii Anně trvalou zastánkyni španělských zájmů.¹⁵³ Novomanželé měli velmi úzký citový vztah, ještě posílený narozením dětí. Když přišel na svět roku 1633 syn Ferdinand František, rozptýlily se obavy o nástupnictví. Pokud nemohl císařský pár žít společně, vedl početnou korespondenci, která potvrzovala vzájemnou úctu.¹⁵⁴ Jakmile Marie Anna opustila roku 1645 kvůli svému bezpečí Vídeň a usadila se v Linci, sděloval Ferdinand III. v dopise, že je na jedné straně rád, když manželka našla bezpečí v hornorakouské metropoli, ale na straně druhé byl ve svém osamocení podle vlastních slov „strašně nešťastný“.¹⁵⁵ Marie Anna rozvíjela dvorskou reprezentaci svou zbožností, podporou italské hudby, zvláště opery, baletu a hry na klávesové nástroje.

Manželka Ferdinanda III. oficiálně plnila řadu politických úkolů. V nepřítomnosti manžela převzala roku 1645 místodržitelství v Dolních Rakousích. Po boku jí stál jako nejvyšší hofmistr

bývalý císařský vyslanec ve Španělsku František Kryštof Khevenhüller. V jedné z klíčových fází projednávání vestfálského míru dovolil Ferdinand III., aby se účastnila zasedání tajné rady.¹⁵⁶ Důležitý byl vliv, který měla Marie Anna na sestavení tajné instrukce pro Maxmiliána z Trauttmansdorffu, hlavního císařského vyjednavče ve Vestfálsku.

Marie Anna zemřela 13. května 1646 v Linci při porodu šestého dítěte. Její novorozená dcera zesnula ve stejný den. Císařský pár již předtím zasáhla smrt dvou synů, Filipa Augusta a Maxmiliána Tomáše, kteří oba zemřeli roku 1639. Ferdinanda III. smrt manželky hluboce poznamenala. Na přechodnou dobu se stáhl do kláštera, kde se zaměřil na meditace o svět-ské pomíjivosti a těšil se naději na spásu své ženy. Tělo Marie Anny bylo převezeno z Lince do Vídně a pohřbeno v kapucínské hrobce, v níž již našli místa posledního odpočinku i oba zesnulí synové manželského páru.